

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA’LIMI VAZIRLIGI
SAMARQAND VILOYAT XALQ TA’LIMI XODIMLARINI QAYTA
TAYYORLASH VA ULARNING MALAKASINI OSHIRISH HUDUDIIY
MARKAZI

TOLIPOVA TURSUNTOSH KARSHIYEVNA

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini xalqaro baholash tadqiqotlariga tayyorlash

(boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari uchun uslubiy ko‘rsatma)

Samarqand-2021

Tolipova Tursuntosh Karshiyevna. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini xalqaro baholash tadqiqotlariga tayyorlash. Samarqand 2021. 36 bet.

Taqrizchilar: N.Shodiyev-p.f.n. professor.

J.Shodiyeva -VXXQTMOHM o'qituvchisi

Samarqand VXXQTMOHM ilmiy kengashining 2021-yil 29-iyunda bo'lib o'tgan yig'ilishida muhokama etilgan va 3-sonli qarori bilan nashr etishga ruxsat berilgan.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi umumta’lim muassasalarining ta’lim oluvchi yoshlari 2021-yildan boshlab xalqaro tadqiqotlarda ishtirok etadi. Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 8-dekabrda “*Xalq ta’limi tizimida ta’lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida*”gi 997-sonli qarori qabul qilindi. Unga asosan 9-sinf o‘quvchilari PISA, boshlang‘ich sinf o‘quvchilari PIRLS, 4- va 8-sinf o‘quvchilari TIMSS xalqaro tadqiqotlarda ishtirok etishi va bu borada amalga oshirilishi lozim bo‘lgan vazifalar belgilandi.

Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta’lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi boshlig‘i Ulug‘bek Tashkenbayev hamda Ta’lim yutuqlarini baholash xalqaro assotsiatsiyasi (IEA – International Association for the Evaluation of Educational Achievement)ning Amsterdamdagi direktori Andrea Netton o‘rtasida O‘zbekistonning PIRLS-2021 baholash tizimida ishtirok etishi yuzasidan 2019-yilning 25-yanvar kuni ilk rasmiy uchrashuv tashkil qilindi. Uchrashuvda PIRLS dasturining 2021-yil uchun mo‘ljallangan tadqiqotlarida O‘zbekistonning ishtirok etishi tashabbusi IEA tashkiloti tomonidan katta olqishlar bilan qarshi olindi va tashkilot tomonidan barcha kerakli yordam va tavsiyalar berilishi ta’kidlandi.

PIRLS – (*inglizcha – Progressin International Reading Literacy Study – matnni o‘qish va tushunish darajasini aniqlovchi xalqaro tadqiqot*) xalqaro tadqiqotning maqsadi turli xil ta’lim tizimidan iborat bo‘lgan davlatlardagi boshlang‘ich maktab o‘quvchilarining matnni o‘qish va qabul qilish bo‘yicha tayyorgarligi hamda o‘quvchilarning har xil yutuqlarga erishishga sabab bo‘luvchi ta’lim tizimidagi o‘ziga xos xususiyatlarni aniqlash va baholashdan iborat. Albatta bunday tadqiqot xalq ta’limi sohasidagi ishchilar, olimlar, metodistlar, o‘qituvchilar, ot-onalar v ajamoat vakillari uchun katta ahamiyatga egadir. Ushbu sinov turi har 5 yilda bir marta o‘tkazishga mo‘ljallangan.

PIRLS XALQARO BAHOLASH TIZIMINING MAQSAD VA VAZIFALARI

Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi boshlig'i Ulug'bek Tashkenbayev hamda Ta'lim yutuqlarini baholash xalqaro assotsiatsiyasi (IEA – International Association for the Evaluation of Educational Achievement)ning Amsterdamdagi direktori Andrea Netton o'rtasida O'zbekistonning PIRLS-2021 baholash tizimida ishtirok etishi yuzasidan 25-yanvar kuni ilk rasmiy uchrashuv tashkil qilindi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi tomonidan xalqaro baholash tadqiqotlar, jumladan, OECD tashkiloti bilan PISA-2021 xalqaro baholash tadqiqotlarida ishtirok etish bo'yicha kelishuvga erishilgan edi.

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study — xalqaro o'qish savodxonligini o'rganishdagi yuksalish) — bu turli mamlakatlarda boshlang'ich sinfda tahsil oluvchi o'quvchi yoshlarning matnni o'qish va tushunish darajalari sifatini baholab beruvchi xalqaro baholash tizimidir. Ushbu sinov turi har 5 yilda bir marta o'tkazishga mo'ljallangan bo'lib, uning oxirgi 2016-yilgi tadqiqotlari natijalariga ko'ra Rossiya Federatsiyasi yetakchilik qilmoqda.

Ta'lim yutuqlarini baholash xalqaro assotsiatsiyasi butun dunyo bo'ylab ta'limni baholash, tushunish va yaxshilash bo'yicha ish olib boradigan milliy tadqiqot institutlari, tadqiqot agentliklari, olimlar va tahlilchilarning xalqaro hamkoridir. Mazkur notijorat va mustaqil tashkilot tarmog'ida 60 dan ziyod mamlakatlar hamda 100 dan ortiq ta'lim muassasalari ishtirok etmoqda. 1958-yildan buyon IEA o'quvchilarning matematika, tabiiy fanlar hamda o'qish salohiyati bo'yicha savodxonliklarini baholash jarayonida ta'lim tizimidagi kamchiliklarni bartaraf etish bo'yicha chora-tadbirlar hamda maqbul tavsiyalar yaratishi bilan boshqa xalqaro tashkilotlardan ajralib turadi.

25-yanvardagi uchrashuvda PIRLS dasturining 2021-yil uchun mo'ljallangan tadqiqotlarida O'zbekistonning ishtirok etishi tashabbusi IEA tashkiloti tomonidan katta olqishlar bilan qarshi olindi va tashkilot

tomonidan barcha kerakli yordam va tavsiyalar berilishi ta'kidlandi. Shuningdek, yig'ilishda PIRLS-2021 tadqiqotlarida ishtirok etish bilan bog'liq tashkiliy masalalar, ya'ni ishtirok etish shartlari, tadqiqotlarni amalga oshirish bosqichlari, tadqiqotlarning samarali tashkil etishiga qaratilgan yo'riqnomalar va boshqa ko'plab vazifalar atroflicha muhokama qilindi.

PIRLS tadqiqotlari doirasida turli ta'lim tizimiga ega bo'lgan davlatlar 4-sinf bituvchilarining o'qish sifati va o'qilgan matnni tushunish darajasi o'rganiladi. Bu tadqiqotlarga 4-sinf o'quvchilarining tanlanishi shu bilan e'tiborliki, aynan o'qishning to'rtinchi yilida o'quvchilar o'qishning yuqori darajasiga ega bo'lishi, ularning keyingi ta'limda bilimni egallash qobiliyatini shakllantirish va shu orqali hozirgi zamonga muvaffaqiyatli moslashuviga yordam beradi. Ko'pchilik davlatlarda bolalar 6 yoshdan maktabda o'qishni boshlashadi. Ammo Angliya va Yangi Zelandiyada ta'lim 5 yoshdan boshlanadi. Shuning uchun, loyihada 4-sinfdan emas 5-sinfdan o'quvchilar ishtirok etishadi. O'qish va matnni tushunish sifati tekshiriladigan o'quvchilarning yoshi 10,5 yoshni tashkil etadi. Sharq mamlakatlarida bolalar 7 yoshdan o'qishni boshlagani uchun ulardan 10,7-10,9 yoshdagi o'quvchilar tadqiqotda ishtirok etishadi.

PIRLS tadqiqotlari Xalqaro ta'lim institutlari assotsiatsiyasi (**IEA**) tomonidan muvofiqlashtiriladi. PIRLS loyihasi boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish qobiliyatini rivojlantirish darajasini aniqlash bo'yicha xalqaro tadqiqotlar orasida yetakchi hisoblanib kelinmoqda.

PIRLS tadqiqotlari 2001 yildan boshlab 5 yil oralig'ida boshlang'ich ta'lim miqiyosida o'tkazib kelinmoqda. U xalqaro tadqiqotlar orasida yuqori o'ringa ega. Bu dasturga kiruvchi davlatlarning soni yildan yilga ortib bormoqda. 2001 yildan boshlab 4 marta o'tkazildi. Oxirigi PIRLS tadqiqotlari 2016- yilda o'tkazildi. Shu davrgacha 35 dan 50 gacha bo'lgan davlatlar ishtirok etishdi.

PIRLS Xalqaro tadqiqotining maqsad va vazifalari, o'tkazish tartibi

PIRLS Ta'limni sinovdan o'tkazish xizmati (AQSh), Kanada statistika markazi (Kanada), Ta'lim yutuqlarini baholash xalqaro assotsiatsiyasining ma'lumotlarni qayta ishlash markazi (Germaniya) va Boston kollejining xalqaro markazi (AQSh) kabi dunyoning yetakchi ilmiy markazlari ishtirok etmoqda) Ushbu tashkilotlarning eksperimental ravishda sinovdan o'tgan xalqaro standartlar asosida maktab o'quvchilarining o'quv yutuqlarini baholash bo'yicha pedagogik o'lchovlarni ishlab chiqishda ishtirok etishi PIRLS tadqiqotlarini tashkil etish va o'tkazishning yuqori sifatini ta'minlashga imkon beradi.

PIRLSni o'rganish maqsadi dunyoning turli mamlakatlaridan kelgan to'rtinchi sinf o'quvchilari tomonidan matnni tushunish darajasini taqqoslash, shuningdek, milliy ta'lim tizimlarida o'qish savodxonligi o'rtasidagi tafovutlarni aniqlash.

Tadqiqotning xalqaro lug'atiga ko'ra, "o'quvchi savodxonligi" - bu insonning hayotda o'zini to'liq namoyon qilishi va o'z maqsadlariga erishish uchun zarur bo'lgan turli yozma tillarni tushunishi va mantiqiy ravishda anglash qobiliyatidir.

PIRLS tadqiqotlari quyidagi muammolarni hal qilishga qaratilgan:

- ta'lim sohasidagi dunyo ustuvorliklarini aks ettiruvchi ob'ektiv o'lchovlar va vositalarni ishlab chiqish;
- mamlakat o'quv jarayonini tashkil etish samaradorligini qiyosiy baholash;
- tadqiqot natijalariga ta'sir ko'rsatgan kontekstual omillarni aniqlash;
- xalqaro hamjamiyat tomonidan tan olingan dalillarga asoslangan ma'lumotlarga ega bo'lish.

Tadqiqot obyekti boshlang'ich maktab bitiruvchilarining o'quv yutuqlari hisoblanadi, chunki bu to'rtinchi o'quv yilida o'qitish bo'yicha barcha bilim va ko'nikmalarni to'playdi. Shu yoshda, o'quvchilar o'qishni yaxshi o'zlashtirishi kerak, shunda ular asosiy maktabda o'qishni muvaffaqiyatli davom ettirish uchun tarkibiy va formatdagi turli xil matnlardan foydalanadilar.

PIRLS Xalqaro markazning rejasiga muvofiq o'tkaziladi. Katta hududga ega davlatlar ma'muriy bo'linishga mos keladigan qatlamlarga bo'lingan. Qatlamlarni tanlab olish uchun har bir mintaqada o'rganilgan aholi sonidagi o'quvchilar soni to'g'risida ma'lumotlar to'planadi. Barcha mamlakatlarda maktablarni tanlab, parallel ravishda o'quvchilar sonini hisobga olgan holda ehtimoliy usul bilan amalga oshiriladi.

Tadqiqotda qatnashuvchilarni saralash bir necha bosqichda amalga oshiriladi. Birinchi bosqichda ishtirokchi davlatlarning milliy koordinatorlari Xalqaro muvofiqlashtirish markaziga mamlakatdagi barcha maktablarning (shahar, qishloq, qishloq) ro'yxatlarini yuboradilar. Keyin "tasodifiy sonlar usuli" yordamida maxsus dastur yordamida har bir mamlakatdan 150 ga yaqin maktab tanlanadi.

Tadqiqotda ishtirok etish uchun xalqaro ekspertlar tomonidan tanlab olingan maktablar Milliy muvofiqlashtiruvchiga to'rtinchi sinf o'quvchilarining ro'yxatlarini sinflardagi ma'lumotlarga to'liq mos ravishda taqdim etadilar. 4-sinf o'quvchilari ro'yxati ma'lumotlar bazasiga kiritiladi va Xalqaro muvofiqlashtirish markaziga yuboriladi.

Standartlashtirish va tadqiqotni o'tkazish tartibi

PIRLSni o'rganish loyihada ishtirok etadigan barcha mamlakatlarda o'qish texnologiyasini standartlashtirish uchun yagona markaz tomonidan ishlab chiqilgan ko'rsatmalar va qoidalarga qat'iy muvofiq ravishda amalga oshiriladi.

Tadqiqotning har bir bosqichi - namunalarni olish, tarjima qilish va moslashtirish, sinov va so'roq qilish, ma'lumotlarni tekshirish va qayta ishlash xalqaro ekspertlar tomonidan nazorat qilinadi. Masalan, test topshiriqlari va respondentlarning anketalari tarjimalari xalqaro ekspertlarga qo'shimcha tekshirish uchun yuborildi. Har bir mintaqada, Milliy Muvofiqlashtiruvchi mintaqaviy Ta'lim Boshqarmasi bilan tadqiqotni tashkil etish va o'tkazish uchun mas'ul bo'lgan mintaqaviy Muvofiqlashtiruvchi markaz bilan muvofiqlashtiradi. Shunga ko'ra, tadqiqot uchun tanlangan har bir maktabda maktab muvofiqlashtiruvchisi tayinlanadi. Sinovni o'tkazadigan shaxs sinovdan o'tgan sinfdan va maktabda dars bermaydigan tajribali professional o'qituvchilar orasidan tanlanadi. Sinov jarayonida xalqaro kuzatuvchilar

tanlangan maktablarga bo‘linishadi. Ular akademik ish faoliyatini baholash xalqaro assotsiatsiyasi (XEA) tomonidan qatnashayotgan mamlakatning ta’lim sohasidagi mustaqil mutaxassislar orasidan tayinlanadi (ular xalqaro va nodavlat tashkilotlari vakillari bo‘lishi mumkin). O‘zbekistondagi tayinlangan kuzatuvchidan o‘zbek, rus va ingliz tillarida gaplashish talab etiladi.

Ishlab chiqilgan maxsus talablarga muvofiq, Xalqaro kuzatuvchi shaxsan ishtirok etish uchun ma’lum miqdordagi maktablarni tanlaydi. Bu o‘rganish natijalarining obyektivligini ta’minlaydi.

O‘qish tartibi.

- Har bir maktab, sinf, parallel, o‘quvchi uchun o‘zining xalqaro identifikatsiya kodi (o‘quvchi identifikatori), shaxsiy versiya raqami, ishtirok etish holati belgilanadi.

- Sinov boshlanishidan 1 soat oldin olingan materialning ishonchliligini ta’minlash uchun maktab muvofiqlashtiruvchisi yopiq materiallar to‘plamini ochadi va uni sinovni o‘tkazayotgan shaxsga topshiradi.

- Sinov paytida paydo bo‘lgan barcha savollar, texnologiyadan chetlanish sabablari va tadqiqot usullari maxsus protokolda qayd etiladi.

- Ishni tugatgandan so‘ng, tadqiqotni o‘tkazgan kishi o‘qish qatnashchilarining javoblari va respondentlarning anketalarini maktab muvofiqlashtiruvchisiga qaytarishi kerak.

- Qo‘shimcha testlar, agar o‘quvchilarning 90% dan kamrog‘i obyektiv sabablarga ko‘ra asosiy testda qatnashgan bo‘lsa, o‘tkaziladi.

Tadqiqot vositalarining tavsifi.

Xalqaro PIRLS tadqiqot vositalariga quyidagilar kiradi:

- Matnlar va savollar yozilgan daftar.
- O‘quvchi anketasi.
- O‘qituvchining ma’lumotlari.
- Ota-onalar shakli.
- Maktab ma’muriyatining shakli.
- Kuzatuvchilarning milliy qo‘llanmasi.
- Mintaqaviy muvofiqlashtiruvchi qo‘llanma.
- Maktab koordinatori uchun qo‘llanma.

- O‘quv qo‘llanma.
- Ishni baholash va javoblarni kodlash bo‘yicha qo‘llanma.

Tadqiqotning har bir ishtirokchisiga matnlar va ularga topshiriqlar berilgan daftar beriladi. Birinchi matn - bu fantastika yoki kulgili hikoyalar, tasvir yoki ertak, ikkinchisi - ma’lumotli (ko‘pincha hayvonlar haqidagi hikoya). Har bir matnga 12-15 ta savol-topshiriqlar ilova qilinadi.

Ishtirokchilarga barcha ishlarni bajarish uchun 80 daqiqa vaqt beriladi (har biri tanaffus bilan 40 daqiqadan iborat).

PIRLS: O‘QISH SAVODXONLIGI BO‘YICHA O‘QUVCHILAR BILIMINI BAHOLASH MEZONLARI

O‘quv mashg‘ulotining shakli:	Amaliy mashg‘ulot
Amaliy mashg‘ulot rejasi:	Kirish 1. PIRLS tadqiqotlarida darsda o‘quvchilar tomonidan eng ko‘p qo‘llaniladigan o‘qishning quyidagi ikki turi. 2. O‘quvchilar bilimni baholash mezonlari. 3. Adabiy kitobxonlik malakasini egallash maqsadida o‘qish. 4. Axborotni o‘zlashtirish va foydalanish maqsadida o‘qish. Xulosa.
Ta’lim metodlari:	Amaliy mashg‘ulot, namoyish etish, savol-javob, test.
Ta’lim vositalari:	Ma’ruzalar matni, xattaxta, tarqatma materiallar, qog‘ozlar, slaydlar, proyektor, ekran.
Ta’lim shakli:	Jamoaviy, individual
O‘qitishshart-sharoitlari:	Texnik vositalar bilan ta’minlangan va jamoaviy ishlashga mo‘ljallangan auditoriya.
Monitoring va baholash:	Nazorat savollari, test.
Kalit so‘zlar:	PIRLS, xalqaro iqtisodiy hamkorlik, ta’lim sifatini nazorat qilish, o‘qish va matnni tushunish guruhlarida ishlash, taqdimot o‘tkazish, g‘olib guruh aniqlanadi.

Amalaviy mashg'ulotning maqsad va vazifalari:	Ta'limiy maqsad: Boshlang'ich ta'lim o'qish fanidan PIRLS tadqiqotlari doirasida turli ta'lim tizimiga ega bo'lgan davlatlarning 4-sinf bitiruvchilarining o'qish sifati va o'qilgan matni tushunish darajasi o'rganish. Tarbiyaviy maqsad: Tinglovchida o'z o'quvchisini darsda mustaqil fikrlash va jamoa bo'lib ishlashga erishish yo'llarini ko'rsatish Rivojlantiruvchi maqsadi: Tinglovchilarning dars jarayonida interfaol texnologiyalardan foydalanishga doir bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish.
Kutilayotgan natijalar:	
Dars yakunida tinglovchi biladi (Bilim): PIRLS Boshlang'ich 4-sinf o'quvchilarining matni o'qish va tushunish darajasini baholash haqida	Qaysi savollar beriladi: - Dars jarayonida foydalanilgan topshiriqlarningning afzalliklari nimada? - O'qish darslarida qanday tayanch kompetensiyalar ko'proq shakllantiriladi?
Dars yakunida tinglovchi tushunadi (Ko'nikma): O'qish darslarda matn ustida ishlash orqali badiiy asarni tahlil qilish haqida bilimga ega bo'ladilar.	Qaysi savollar beriladi: O'qish fanidan matn ustida ishlash orqali badiiy asarni tahlil qilishning ahamiyati?
Dars yakunida tinglovchi bajara oladi (Malaka): O'qish darslarda matn ustida ishlash orqali badiiy asarni tahlil qilish kompetensiyasini shakllantirish haqida malakaga ega bo'ladilar	Qanday topshiriqlar beriladi: Har bir tinglovchi matn asosida savol va topshiriqlar tuzadi.

Amaliy mashgʻulotning texnologik xaritasi

Ish bosqichlari va mazmuni	Faoliyat mazmuni	
	Oʻqituvchi	Tinglovchi
I. Kirish bosqichi (15 daqiqa)	Tinglovchilar bilan salomlashiladi . Davomat aniqlanadi. Auditoriyaning sanitariya-gigiyenik holati kuzatiladi. Mavzu bilan tanishtirish. Oʻtilayotgan mavzu amaliy tarzda tashkil etilishi, topshiriqlar mazmuni eʻlon qilinadi. 2. Tinglovchilarning mavzuga oid bilimlari aniqlanadi. Mashgʻulot qoidalari eʻlon qilinadi. 3. Bugungi mavzu nomi, rejasi bilan tanishtiriladi va mavzu mazmuni haqida qisqacha suhbat oʻtkaziladi.	Eshitadilar. Javob beradilar. Yozib oladilar. Javob beradilar. Eshitadilar, yozib oladilar.
II. Asosiy bosqich (55 daqiqa)	2.1 Tinglovchilarga yangi mavzu reja asosida bayon qilinadi. 2.2 Boshlangʻich taʻlim oʻqish darslarida matn ustida ishlashning qanday turlaridan foydalaniladi? Degan savol bilan murojaat qiladi. 2.3 Oʻqish darsligidagi matnlardan foydalangan holda mavzulardan sinonimi bor soʻzlarni topib “Sinkveyn” metodidan foydalanib savol javob qilinadi.	Tinglaydilar. Oʻz fikrlarini bildiradilar. Yozib oladilar. Amaliy topshiriqlarni bajaradilar.
III. Yakunlovchi bosqich	1. Mavzuni rejasi asosida xulosa qilib, eng muhim maʼlumotlarga tinglovchilarning diqqatini jalb	Tinglashadi, savollar berishadi.

(10 daqiqa)	qilinadi. 2.Savollar berish orqali bilimlar mustahkamlanadi. 3.Mustaqil ishlashlari uchun vazifa beriladi.	Eshitadilar, javob beradilar. Yozib oladilar

O‘qish savodxonligining asosi matnlar bilan to‘liq ishlash uchun zarur bo‘lgan o‘qish qobiliyatlarini shakllantirishdir. Bu o‘quvchi tomonidan kerakli ma’lumotlarni topish va tarqatish, matnning ma’lum qismi bo‘yicha xulosalar chiqarish, asosiy belgilarning harakatlarini sharhlash, matn namunalari va matn tuzilishini dastlabki tahlil qilish bilan tasdiqlash.

PIRLS tadqiqotlarida darsda o‘quvchilar tomonidan eng ko‘p qo‘llaniladigan o‘qishning quyidagi ikki turi o‘rganiladi:

1. Adabiy kitobxonlik malakasini egallash maqsadidagi o‘qish.
2. Mazmuni tushunish va amalda foydalanish maqsadidagi o‘qish.

O‘quvchilarga ikki xil topshiriq beriladi:

1. Adabiy o‘qish tajribasini o‘rganish;
2. Axborotni ishlab chiqish va undan foydalanish.

PIRLS o‘rganish monitoringi bo‘lganligi va uning asosiy vazifalaridan biri o‘qish sifati dinamikasini o‘rganish bo‘lganligi sababli, o‘qish uchun zarur shart bu har bir qismda matnlar va ularga berilgan topshiriqlarning bir qismini qayta ishlatishdir.

Tadqiqot ishtirokchilarining o‘quv va o‘qishdagi yutuqlarini baholash o‘quvchilarning o‘qish ko‘nikmalarining muayyan darajalariga asoslangan holda maktab ta’limi sifatini baholash sohasidagi xalqaro ekspertlarning ko‘rsatmalariga muvofiq amalga oshiriladi. Ushbu darajalar ishda taklif qilingan matn bilan ishlashda turli murakkablikdagi o‘quvchilarning o‘quv faoliyatini tavsiflaydi. Aniq darajadagi mezonlar sizga bolalarning natijalarini statistik jihatdan alohida guruhlariga ajratish imkonini beradi, ularning tayyorgarligini o‘qish savodxonligi jihatidan ma’lum darajani tavsiflovchi aniq vazifalar yordamida tasvirlash mumkin.

Bajarilgan ishlarni baholash tizimi sifatli va miqdoriy baholashni birlashtiradi. PIRLSni baholash 1000 balli shkala bo'yicha amalga oshiriladi (asosan davlatlar natijalari 300 dan 700 ballgacha).

O'rtacha qiymat - 500 ball, standart og'ish - 100 ball. Har bir topshiriq uchun topshiriqning qiyinligiga qarab ma'lum ball beriladi. Xalqaro ekspertlar o'qish savodxonligini badiiy va axborotli matnlarni o'qish sifatini va o'qish qobiliyatining individual guruhlarini baholash ko'lamiga muvofiq baholaydilar.

PIRLS tadqiqotlarida xalqaro miqyosda hammasi bo'lib, to'rtta daraja ko'rsatilgan:

1. Eng yuqori daraja 625 ball
2. Yuqori daraja 550 ball
3. O'rtacha daraja - 475 ballga
4. Past daraja - 400 ballga to'g'ri keladi

Natijalar qanday baholanadi?

Javoblarni tanlash bilan vazifalarni tekshirish maxsus WinDem dasturidan foydalangan holda xalqaro mutaxassislar tomonidan amalga oshiriladi. Shu bilan birga, ochiq javobga ega bo'lgan vazifalar Milliy muvofiqlashtiruvchi tomonidan tekshiriladi. Vazifalar mutaxassislar tomonidan (IEA) ishlab chiqilgan Xalqaro vazifalarni baholash qo'llanmasiga muvofiq ko'rib chiqiladi. Qo'llanmada har bir vazifaning bajarilishini baholashga umumiy yondashuvlar mavjud. Har bir vazifa uchun uning bajarilishini baholash uchun maxsus tavsiyalar ishlab chiqilgan. Kodlash natijalari ma'lumotlar bazasiga kiritiladi va tekshirish uchun Xalqaro markazga yuboriladi.

Har to'rtinchi daftar milliy miqyosda mustaqil ekspertlar tomonidan ikki marta tekshiriladi, so'ngra ushbu daftarlarning bir qismi xalqaro ekspertlar tomonidan tekshiriladi. Ishtirok etuvchi davlatlar mutaxassislari nomuvofiq baholarni beradigan vazifalar tahlildan olib tashlangan.

Taklif etilgan to'rtta savoldan javoblarni tanlash va voqealar ketma-ketligini belgilash bo'yicha topshiriqlar bitta ball bilan baholanadi. Erkin tuzilgan javob bilan topshiriqlar - vazifaning murakkabligiga qarab 1 ball dan 3 ballgacha.

PIRLS tadqitotlarida o‘quvchilar bilimni baholash mezonlari

1. Adabiy kitobxonlik malakasini egallash maqsadida o‘qish.

Daraja	Ballar	Mahorat tavsifi
Past	400- 474	1. Matnning muayyan qismlarini ajratib ko‘rsatish.2. Ulardan oddiy xulosalarni ifodalashda foydalanish.
O‘rta	475 – 549	1. Voqealar o‘rtasidagi o‘zaro aloqalarni ko‘rsatish.2. Matnning umumiy g‘oyasini aniqlash.3. Matn tarkibining elementlarini ochib berish.4. Qahramonlar xatti-harakatiga izoh berish
Yuqori	550 – 624	1. Asar qahramonlarining xatti-harakatlari va his –tuyg‘ularini taqqoslash va qiyoslash.2. Ularning o‘zaro aloqalarini tushuntirish.3. Matnda qo‘llangan til vositalarining xususiyatlari ustida birlamchi tahlil o‘tkazish.
Oliy	625 va undan yuqori	1. Matnning asosiy g‘oyasini tushunish, yashiringan axborotlarni aniqlash va umumlashtirish.2. Matndagi savollarga qahramonlarni asosiy tavsiflari, ularning intilishlari va his-tuyg‘ularini izohlash orqali javob berish.3. Matndan misollar keltirgan holda, javoblarni asoslash.

2. Axborotni o‘zlashtirish va foydalanish maqsadida o‘qish

Daraja	Ballar	Mahorat tavsifi
Past	400 - 474	1. Matda keltirilgan dalillarni aniqlash va tasvirlash. 2. Kerakli axborotni o‘zida mujassamlashtirgan gapni ajratish. 3. Xulosalarni izohlash uchun olingan axborotdan foydalanish.
O‘rta	475 – 549	1. Matnda yaqqol taqdim etilgan axborotga muvofiq xulosa chiqarish. 2. Matnning turli qismlarini tahlil qilish va kerakli axborotni ajratish.
Yuqori	550 – 624	1. Matnda yashirin berilgan axborotni aniqlash. 2. Matndagi alohida gaplar o‘rtasidagi mazmuniy aloqalar asosida xulosalarni ifodalash. 3. Matn mazmunini izohlab berish. 4. Turli tipdagi matnlardan foydalanish va alohida tavsiflarni belgilash.
Oliy	625 va undan yuqori	1. Matnning turli qismlaridagi murakkab ma’lumotlarni anglash va asoslash. 2. Matndagi ma’lumotlarni tushunish uchun aniq va noaniq elementlarni baholash va ahamiyatini tushuntirish. 3. Matnlar, xaritalar, illuustrasiyalar,diagrammalar va rasmlar kiritilgan materiallar asosida turli matnlardagi ma’lumotlarni umumlashtirish.

PIRLS-2001 birinchi tsiklida dunyoning 35 mamlakatidan 150 ming o‘quvchi qatnashdi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra yetakchi o‘rinlarni Shvetsiya (561), Gollandiya (554), Angliya (553), Bolgariya (550), Latviya (545), Kanada (544), Litva (543), Vengriya (543), AQSh (542),

Italiya (541). Eng past natijalarni Kuvayt (396), Marokash (350), Beliz (327) o'quvchilari ko'rsatdi.

2006 - yildagi PIRLSning 40 ishtirokchi davlatidan 215 ming kishidan iborat o'quvchilar soni bo'yicha to'rtinchi o'rinni egallagan Rossiya Federatsiyasi (565), Gonkong (564), Singapur (558), Kanada (Britaniya Kolumbiya) (558) reytingning yuqori pog'onalarini egalladilar. Ushbu tsiklning tashqi tomonlari Qatar (353), Quvayt (330), Marokash (323) va Janubiy Afrika (302).

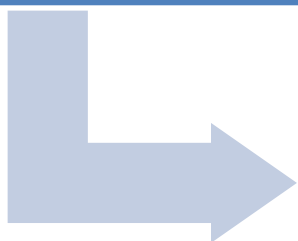
PIRLS-2011da qatnashgan 49 davlatdan Gonkong (571), Rossiya Federatsiyasi (568), Finlyandiya (568) va Singapur (567) yetakchi guruhga kirdi. Rossiyalik o'quvchilar xalqaro imtihonning taklif etilgan matnlarini o'qish va tushunish sohasidagi yetakchilarning maqomini tasdiqladilar. Rossiyada kichik maktab o'quvchilarining muvaffaqiyati sabablari yosh maktab o'quvchilarining o'qish savodxonligini shakllantirish borasidagi ishlarning jamiyatda ham, pedagogik va ot-onalar jamoatchiligi orasida ham e'tirof etilishi edi.

Shunday qilib, turli mamlakatlarda o'tkazilgan PIRLS tadqiqotining natijalari pedagogik hamjamiyat tomonidan keng muhokama qilinmoqda. Maktab o'quvchilari yutuqlari natijalarini monitoring qilish mexanizmlari joriy etilmoqda, o'quv texnologiyalari va boshlang'ich maktab o'quvchilarining o'quv yutuqlariga qo'yiladigan talablar ko'rib chiqilmoqda. Xalqaro test topshiriqlari asosida maktab o'quvchilari, pedagogik jamoalar va innovatsion o'qituvchilarning savodxonligini o'rganish bo'yicha tadqiqotlar nafaqat o'quvchilarning ilmiy yutuqlarini baholashga, balki birinchi navbatda o'qish madaniyati va ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan bo'lib, bu mamlakatdagi yoshlarning bilim olishidagi muhim omildir.

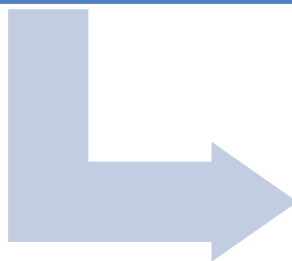
MATN USTIDA ISHLASHDA ZAMONAVIY USULLARDAN FOYDALANISH

“MENI TUSHUN” O‘YINI

1. Bu yerda nimaning nomi yozilgan? U har xil: qizil, sariq, yashil rangda bo‘lishi mumkin. U juda mazali, uni yegan bolalarning tishlari sog‘lom bo‘ladi.

2. U daraxt doim yashil rangda bo‘ladi, yangi yilda esa yanada chiroyli bezanadi.

3. Uni daraxt shoxlarida qushlar chiroyli qilib quradilar. Ba‘zan bolalar ham yasaydilar va daraxtlarga mahkamlab qo‘yadilar. Qushlar unda tuxum qo‘yib ma‘za qilib yashaydilar.

“TEZ JAVOB” O‘YINI

Kichkina,
mehnatsevar
hasharot

Uzoqni yaqin
qilib, tez
yurar narsa

Beqasamga o'xshaydi.
Shirinligi til
yorar,
Hidi o'tkir,
ast

Beqasamga o'xshaydi.

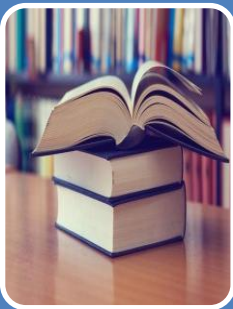
Shirinligi til
yorar,

Hidi o'tkir,
ast

U KIM? BU NIMA?

U shar shaklida. Uni katta –katta sportchilarimiz ham stadionlarda o‘ynaydilar

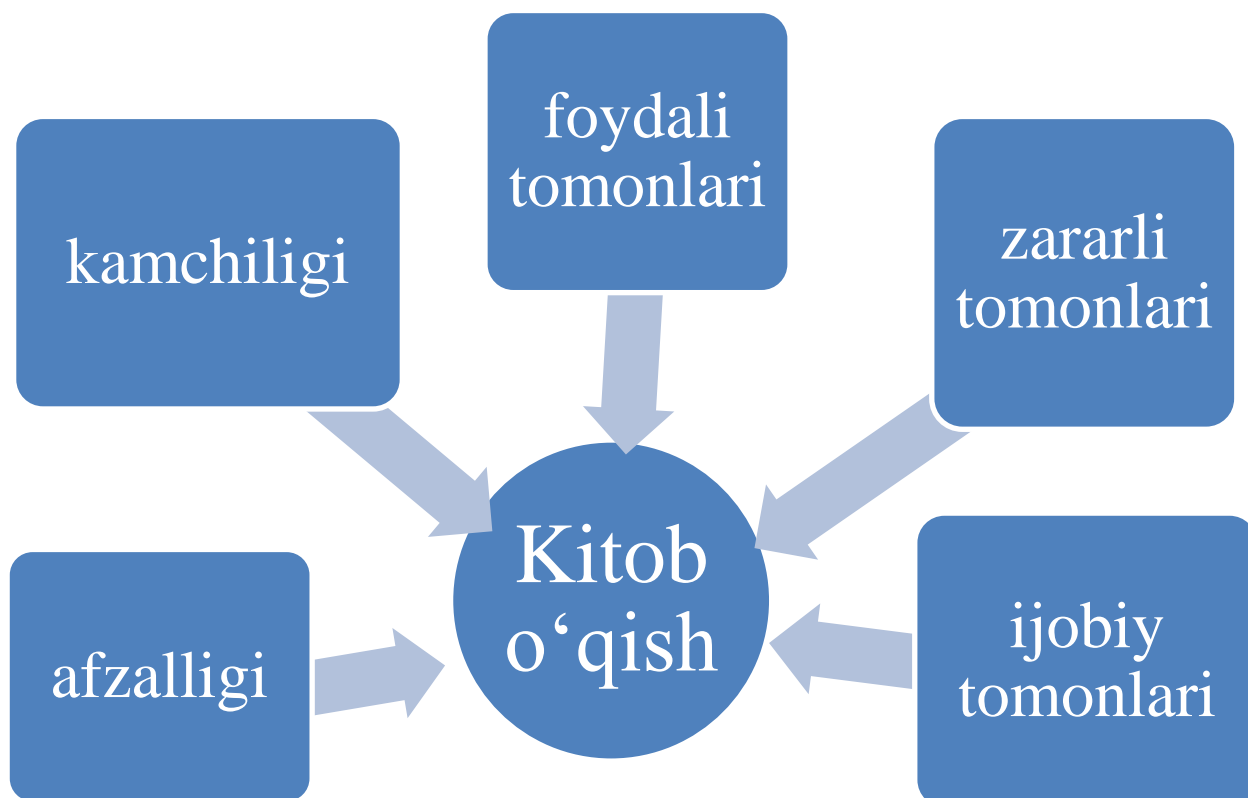

U barcha o‘quvchilar o‘rtog‘idir. Onalarimiz ham, otalarimiz ham uni juda sevib o‘qiydilar.

U shunday narsaki, bizga vitaminlarga boy mevalar beradi. Xohlasak stol yoki stul bo‘lishi mumkin.

“YELPIG‘ICH” TEXNOLOGIYASI

“QARAMA-QARSHI SO‘ZLAR” TA‘LIMIY O‘YINI

Bu o‘yin mantiqiy tafakkurning hamda nutqning rivojlanishiga yordam beradi. O‘yinni individual tarzda ham, guruh bilan ham o‘tkazish mumkin. O‘yin sharti quyidagicha: o‘qituvchi bola yoki o‘quvchiga bir so‘zni aytadi, o‘quvchi shu so‘zning ma‘nosiga qarama - qarshi bo‘lgan so‘zni topib aytishi kerak. Masalan: katta - kichik, issiq - sovuq, achchiq - shirin, qorong‘u – yorug‘, keng-tor, uzoq-yaqin va hokazo.

Qarama-
qarshi
so'zlar

keng

uzoq

Qarama-
qarshi
so'zlar

tor

yaqin

Odatda bolalar o'yin boshida biroz qiynalishadi, aytilgan so'zga javoban antonim so'zni emas, sinonim so'z bilan javob beradi, masalan: katta - baland, uzun - uzoq kabi. Ammo o'yinning mohiyatini tushunib olganlaridan so'ng o'quvchilar yaxshi o'ynaydilar. O'yin bir necha marta o'tkazilganidan so'ng o'quvchilar abstrakt tushunchalarni ham osonlik bilan tushunadilar va javob beradi, shunda o'quvchilarning nutqi ham rivojlana boradi, masalan: chaqqon - yalqov, ishchan - dangasa kabi so'zlarga ham tez javob topa oladi.

Qarama-
qarshi
so'zlar

chaqqon

ishchan

Qarama-
qarshi
so'zlar

yalqov

dangasa

”O‘ZARO BOG‘LIQLIK” o‘yini

O‘quvchilarga rasmi kartochkalar tarqatiladi. Ular kartochkalar bilan tanishib chiqqach, o‘quvchi rasmdagi predmet haqida gapirib beradi.

”Masalan: bu olma. Olma bog‘da o‘sadi va mevalarga kiradi. Uni o‘quvchilar juda yaxshi ko‘rishadi”. Keyin ikkinchi bola ham o‘zidagi predmet haqida gapiradi va o‘zidagi predmet bilan birinchi o‘quvchidagi predmetni o‘zaro bog‘liqligini aytishi kerak.

”Masalan”: Bu quyosh. Quyosh chiqsa havo isiydi. Uni o‘quvchilar yaxshi ko‘rishadi. Quyosh isitib tursa olma va boshqa mevalar pishadi”. Keyin uchinchi o‘quvchi o‘zidagi predmet haqida gapiradi va ikkinchi boladagi predmet bilan o‘zidagi predmet orasidagi bog‘liqlikni topishi kerak. O‘yin shu tartibda davom etadi.

O‘QISH DARSLIKLARIDAGI MATNLAR UCHUN TOPSHIRIQLAR TAYYORLASH VA ULAR USTIDA ISHLASH TEKNOLOGIYASI

Quyida PIRLS tadqiqoti uchun adabiy kitobxonlik malakasini egallash bo‘yicha uslubiy tavsiyalar berish maqsadida 4-sinf o‘qish kitobidan Yusuf Xos Hojibning “Odamdan nima qoladi” matni uchun topshiriqlar tayyorlash va bu topshiriqlarning maqsad va vazifalari, ular ustida ishlash texnologiyasini ko‘rib chiqamiz. Shuningdek, topshiriqlarning namunaviy javoblari ham keltirilmoqda.

ODAMDAN NIMA QOLADI?

Yusuf Xos Hojib

Qo‘ling el aro uzun bo‘lsa, sen o‘z fe‘l-atvoringni ezgu tut. Yigitlik mangu emas, u juda tez kechadi. Tiriklik chirog‘i ham ko‘z ochib-yumguncha o‘chadi. Hayot tushdek bir gap. U yashindek tez kechadi. Tiriklikda jami ezguliklarni yig‘moq kerak. Ular keyinchalik yegulik va kiygulik bo‘ladi. Kishilarning ezgusi bu haqda shunday deydi:

— Olamda tug‘ilgan odamzodning biri ozroq, boshqa biri ko‘proq yashaydi, so‘ng baribir vafot etadi. Lekin podshoning ham, oddiy odamning ham vafotidan keyin qoladigan narsasi — nomi bor...

Ana endi o‘zing aytgin-chi, sening tabiatingga ezgulik mosmi yoxud yomonlik?

Tilaging qanaqa bo‘lsa, shundan kelib chiqib, o‘zing birini tanlab ol. Keyin o‘kinib yurma.

Shunga o‘xshatibdi sinagan odam,

Sinagan odamga ayondir olam.

Yaxshi nom oladi, ko‘r, ezgu kishi,

Yomonlar nasibi — el-yurt qarg‘ishi.

Tajribalarda juda ko‘p marta tasdiqlangan shunday hikmat bor: yomonlarning omadi hech qachon kelmaydi, ularning ishi har vaqt orqaga ketadi:

*Yomonlik go‘yo o‘t, yondirar, yoqar,
O‘tishga kechig yo‘q: u soy tez oqar.*

Agar o‘tmishdagi ajdodlarga nazar solguday bo‘lsang, bir holatni kuzatasan: oddiy odam ham, katta martabadagi kishilar ham bilimli va dono bo‘lsa, ular el-yurt taqdirini o‘ylashgan. Bugun ham ezgu deb atalgan har qanday odam ezgularga bosh bo‘ladi. Boshliq bilimli va dono bo‘lsa, atrofiga o‘ziga o‘xshaganlarni yig‘adi. Bu xil boshliq elini boyitadi. Bilimli va dono boshliq saxiy degan nom oladi. Saxiy o‘lsa ham, nomi tirik qolaveradi.

Jahonda bilimdan ulug‘, bilimdan aziz nima bor? Bilimsiz desalar, bu inson uchun haqoratdir. Ammo donoga quyidan, poygakdan o‘rin tegsa, o‘sha poygak to‘rdan ham baland sanaladi. Donoga ko‘rsatiladigan bunday izzat-ikrom, hurmatning sababi, hech shubhasiz, bilimdir.

Bilimsiz kishi yilqi — hayvon bilan teng. Bilimsizni aql-idrok egalari ko‘zi ko‘r odamga qiyoslashadi. Ey o‘g‘lon, bilimdan ulush olgin!

Bilim - boylik axir, zavoldan yiroq

Topshiriqlar

1-topshiriq: “Donoga quyidan, poygakdan o‘rin tegsa, o‘sha poygak to‘rdan ham baland sanaladi” jumlasini izohlang.

Javob: Dono kishiga quyidan ya’ni uyning poygak qismidan joy tegsa ham u insonni obro‘si pasayib qolmaydi, aksincha odamlar dono inson bilan hamsuhbat bo‘lishga intilishadi, dono kishining maslahatlarini eshitishga, unga amal qilishga harakat qiladilar. Dono bilan suhbatlashgan odamlar o‘zlariga ma’naviy ozuqa oladilar. Odamlar dono insonga izzat-hurmat ko‘rsatadilar. Shuning uchun ham dono o‘tirgan poygak ham uyning to‘ridan afzal sanaladi.

Maqsad: Ushbu topshiriq o‘quvchilarda matnning mazmuni bilan kengroq tanishib borishlariga, lug‘at boyliklarini oshirishga xizmat qiladi.

2-topshiriq: Matn necha qismdan iborat? Har bir qismning qisqacha mazmunini yozing.

Javob: Matn 6 qismdan iborat.

1. Insonning umri juda qisqa ekanligi, umr tez o‘tib ketishi ya’ni xuddi tushdek ekanligi, shuning uchun ham yoshlikda ko‘p ezgu ishlar ya’ni yaxshi savobli ishlarni qilish kerakligi uqtiriladi.

2. Hayotda kimdir uzoq umr ko‘rishi, kimdir kam umr kechirishi, baribir bir kun bu dunyoni tark etib ketishi aniqligi, odamdan keyin uning nomi qolishi aytiladi. Sen ham o‘z yo‘lingni tanlab ol deyiladi. Yaxshi odamdan yaxshi nom qolishi, yomon odam esa el-yurt qarg‘ishini olishini she’r orqali yetkazib beriladi.

3. Tajribalarda juda ko‘p marta tasdiqlangan shunday hikmat bor: yomonlarning omadi hech qachon kelmaydi, ularning ishi har vaqt orqaga ketadi:

Yomonlik go‘yo o‘t, yondirar, yoqar,

O‘tishga kechig yo‘q: u soy tez oqar.

4. Agar o‘tmishdagi ajdodlarga nazar solguday bo‘lsang, bir holatni kuzatasan: oddiy odam ham, katta martabadagi kishilar ham bilimli va dono bo‘lsa, ular el-yurt taqdirini o‘ylashgan. Bugun ham ezgu

deb atalgan har qanday odam ezgularga bosh bo‘ladi. Boshliq bilimli va dono bo‘lsa, atrofiga o‘ziga o‘xshaganlarni yig‘adi. Bu xil boshliq elini boyitadi. Bilimli va dono boshliq saxiy degan nom oladi. Saxiy o‘lsa ham, nomi tirik qolaveradi.

5. Donoga quyidan, poygakdan o‘rin tegsa, o‘sha poygak to‘rdan ham baland sanaladi. Donoga ko‘rsatiladigan bunday izzat-ikrom, hurmatning sababi, hech shubhasiz, bilimdir.

6. Bilimsiz kishi yilqi — hayvon bilan teng. Bilimsizni aql-idrok egalari ko‘zi ko‘r odamga qiyoslashadi

***Maqsad:** Matnni qismga bo‘lish orqali o‘quvchilar har bir gapni to‘g‘ri tahlil qilishga o‘rganishadi, bayon yozish kompetensiyasi shakllanib boradi.*

3-topshiriq: Ezgulik so‘ziga ta’rif bering.

Javob: Boshliqlar xalqiga yaxshilik qilishi kerak, oddiy odamlar ham saxiy bo‘lishi, hayotda qiynalgan odamlarga yordam berishi, bog‘lar yaratishi, yo‘llar qurish bularning hammasi ezgulikka misol bo‘la oladi.

Maqsad: Ezgulikka ta’rif berish orqali insonlardagi salbiy va ijobiy xislatlarni taqqoslash va farqlashga o‘ganishadi.

4-topshiriq: *Yomonlik go‘yo o‘t, yondirar, yoqar,*

O‘tishga kechig yo‘q: u soy tez oqar.

Ushbu misralarni siz qanday tushundingiz? Fikringizni bayon eting: _____

Maqsad: O‘quvchilarda mustaqil fikrlash, fikrini yozma bayon qilish malakalarini shakllantirish.

5-topshiriq. Matnga yana qanday sarlovha qo‘yish mumkin? Asoslang.

1-variant: “Yaxshidan nom qolar”

Asos: Chunki, bu matnda yaxshi, ezgu ishlar qilgan odamdan yaxshi nom qolishi aytilgan.

2-variant: “Hayotni qadrla”

Asos: Chunki, bu matndan umr xuddi yashindek tez o'tib ketishini tushunib olish mumkin.

3-variant: “Saxiy o'lsa ham, nomi tirik qolar”

Asos: Saxiy odamlar o'lsa ham ular qilgan ezgu ishlari abadiy qoladi.

Maqsad: Ushbu topshiriq o'quvchilarda axborot bilan ishlash kompetensiyasini shakllanishiga yordam beradi. O'quvchi o'qiganlari yuzasidan, chuqur mulohaza yuritadi.

6-topshiriq: Test.

1. Lekin podshoning ham, oddiy odamning ham vafotidan keyin qoladigan narsasi — _____ bor... Tushirib qoldirilgan so'zni toping.

A) boyligi; B) nomi; D) bola-chasi;

2. Tajribalarda juda ko'p marta tasdiqlangan shunday hikmat bor: ...

A) ...yomonlarning omadi hech qachon kelmaydi;

B) ... yaxshilarning omadi hech qachon kelmaydi

D) ... saxiylarning omadi hech qachon kelmaydi

3. Bilimsiz kishi _____ bilan teng ?

A) o'g'ri —kazzob B) dono — bilimli D) yilqi — hayvon

B) 7-topshiriq: Yusuf Xos Hojibning quyidagi satrlarini mazmunini izohlang.

Yaxshi nom oladi, ko'r, ezgu kishi,

Yomonlar nasibi — el-yurt qarg'ishi.....

Javob: Yaxshi kishidan qilgan ezgu ishlari uchun yaxshi nom qoladi, yomon insonlar esa o'zlarining xalqqa qilgan yomonliklari, yovuzliklari uchun el-yurt qarg'ishini oladilar.

8-topshiriq. Bilimlilikning afzalligi haqida qanday maqol bilasiz?

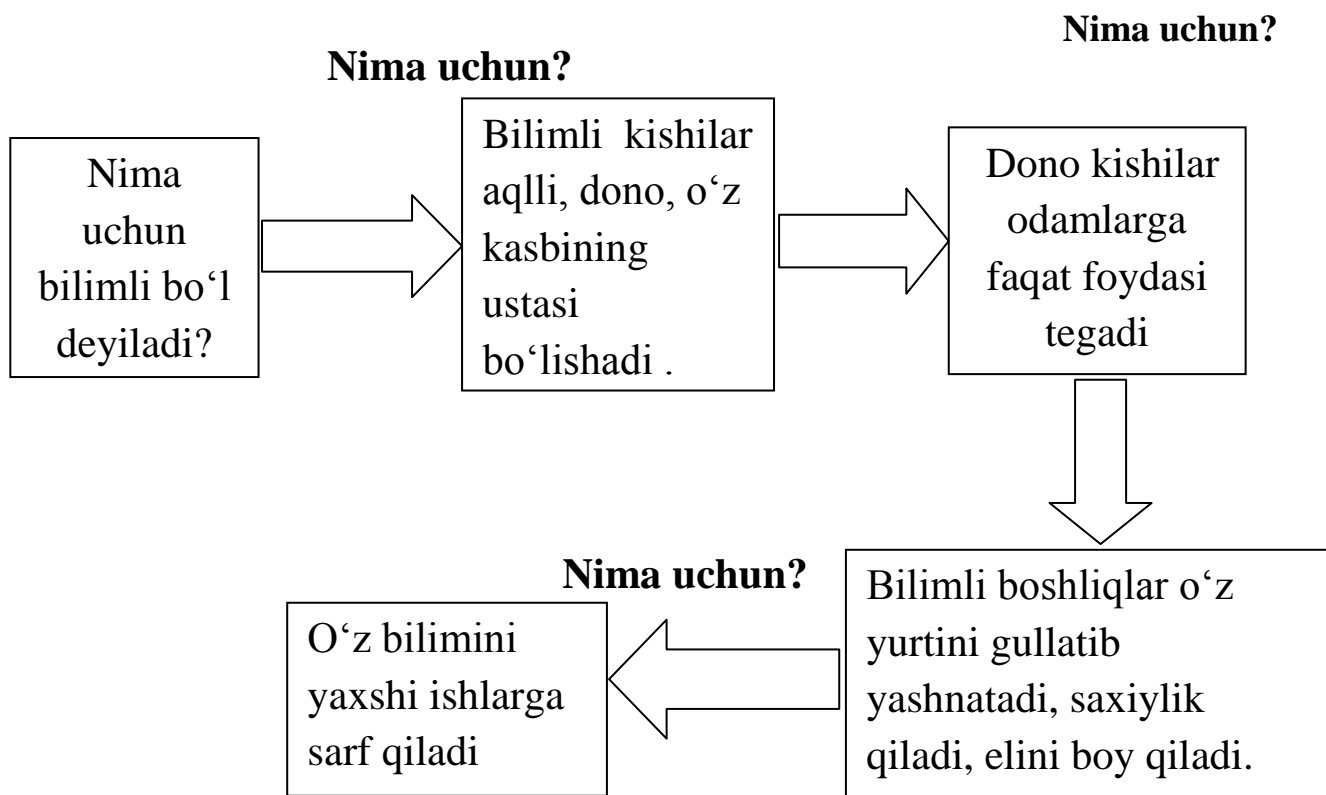
Javob: Ko'p bilgan oz so'zlar,

Oz bo'lsa ham soz so'zlar.

Maqsad: Topshiriq xalq og'zaki ijodiga bo'lgan qiziqishlariga

xizmat qiladi.

9-topshiriq. “Nima uchun?” metodi. Chizmani to‘ldiring.

Maqsad: Bu kabi topshiriqlar, o‘quvchilarda lingvistik kompetensiyani shakllantirish bilan birga, ularni har bir ishga mas’uliyat bilan qarashga, o‘z-o‘ziga savol berishga, o‘z-o‘ziga hisob berishga o‘rgatadi.

10-topshiriq: Odamlardagi 5 ta ezgu xislatni yozing.

Javob:

1. Bilim olishga intilish, mehnatkash bo‘lish kerak.
2. Hayotni, vaqtni qadrlash, ezgu ishlar qilishga shoshilish.
3. Kattaga hurmatda, kichikka izzatda bo‘lish.
4. Xalqini, ota-onasining duosini olishga harakat qilish kerak.
5. Yoshlikda bilim to‘plab, qarilikda uni sarf etish kerak.

Maqsad: Topshiriq o‘quvchilarga har bir insonning ota-ona, oila, mahalla, Vatan oldidagi burchini doimo his qilishi lozimligini o‘rgatadi.

11-topshiriq: Dono kishilarga xos bo‘lgan 5 ta eng muhim xususiyatlarni yozing.

Javob:

1. Kamtarlik.

2. Bilimlilik.
3. Farosatlilik.
4. Oz va soz so‘zlash.
5. Tavozelilik.

**12-topshiriq: Yaxshilik qilish deganda siz nimani tushunasiz?
Bular haqida nimalar bilasiz?**

Javob: Inson o‘zining tug‘ilishidan boshlab yaxshilikni xis qiladi. Onaning sevgisi va g‘amxo‘rligi, uning nurli ko‘zlari va jaranglayotgan kulgusi...

Biz bola bo‘lganimizda eng yaxshi xislatlatlar bizni qamrab oladi. Kichikina insonlar yaxshi yoki yomon tug‘ilmaydi. Ota-ona kichikina odamning kelajakdagi xatti-harakatining birinchi va eng muhim namunasi hisoblanadi.

Yaxshilik o‘zi nima? Bu bizning qalbimizdagi nurdir, atrofimizdagi dunyo va harakatlariga bizning bo‘lgan nazarimizdir. Yaxshilik tushunchalar nisbiydir. Otishmalar bo‘lganida, kimdir qotillikni ko‘radi va kimdir esa qattiq urushdagi g‘alabani ko‘radi. Biror jonivor uxlatilib qo‘yilganda, kimdir azob-uqubatlardan qutulganini ko‘radi, boshqalari esa vaxshiylikni ko‘radi. Yaxshilik tushunchasini bitta ibora yoki jumla bilan ifodalanishi mumkin emas, chunki u har bir kishi uchun boshqacha.

Biz butun hayotimiz davomida yaxshilikni ko‘ramiz: bir bola yangi do‘sti bilan o‘yinchoq bilan bo‘lishdi; o‘smir mushukni qutqarish uchun daraxtga chiqdi; qiz qariya insonga yo‘lni kesib o‘tishga yordam berdi; avtoxalokatga uchragan jabrlanganga birinchi yordam ko‘rsatgan; keksa ayol ko‘chada muzlab qolgan uysiz hayvonni saqlab qoldi. Har kim o‘z yoshi va ijtimoiy mavqeidan qat’i nazar, yaxshi ishlar qilishi mumkin.

Maqsad: *O‘quvchilar tariximizni, milliy qadriyatlarimizni o‘rganishda, hurmat qilishida bu kabi topshiriqlardan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Bu kabi topshiriqlar o‘quvchilarda milliy va umummadaniy kompetensiyani shakllantirishga xizmat qiladi.*

XULOSA

Ta'lim sifati va ulardan foydalanish imkoniyatlarini yaxshilash maqsadida amalga oshirilayotgan o'zbek ta'limini modernizatsiya qilish samaradorligi ko'p jihatdan har xil turdagi ta'lim natijalari bo'yicha tadqiqotlar doirasida olingan obyektiv ma'lumotlardan foydalanish darajasiga bog'liq.

Ushbu barcha tadqiqotlar ta'limning holati va uning o'zgarishi tendentsiyalari to'g'risida ma'lumot beradi, rejalashtirilgan va erishilgan natijalarni o'zaro bog'lash, ta'lim sifatini dunyoning boshqa mamlakatlari bilan taqqoslash va shu asosda hal qilinishi kerak bo'lgan eng muhim muammolarni aniqlash imkonini beradi. Ushbu tadqiqotlar natijalari amalga oshirilayotgan islohotlar yo'nalishini o'zgartirish va kelgusi yillarda ta'lim holatini prognoz qilish uchun ko'rsatma bo'lib xizmat qiladi.

Xalqaro PIRLS tadqiqoti eng yaxshi o'quv dasturlari va yosh o'quvchilarning o'qish qobiliyatlarini rivojlantirish tajribasi haqida noyob axborot materiallarini taqdim etadi. PIRLSga qatnashish O'zbekistonga boshlang'ich sinf o'quvchilari orasida o'qish qobiliyatlari darajasini mustaqil ravishda obyektiv baholash imkonini beradi. Bundan tashqari, O'zbekiston ta'limining ochiqligi va integratsiyalashuvi dunyoning yetakchi ta'lim tizimlarining xalqaro hamjamiyatiga integratsiyalashuvini ta'minlaydi.

Xalqaro ekspertlar ta'kidlashicha, boshlang'ich maktabda maktab o'quvchilarining keyingi tarbiyasida muvaffaqiyat qozonish uchun poydevor qo'yilgan. PIRLS tadqiqotining natijalari maktab o'quvchilarining o'qish va rivojlanishidagi muvaffaqiyatlarga (maktab va oilaning ta'lim resurslari, ota-onalarning qiziqishi va bolalarning o'qish madaniyatini shakllantirishdagi ishtiroki va boshqalar) ta'sir ko'rsatadigan omillarning regressiv tahlilini ta'minlaydi.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Kompetensiyaviy yondashuv asosidagi DTS Toshkent-2017.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Tabiatni muhofaza qilish to‘g‘risida”gi Qonuni. -T. 1992.
3. Atrof-muhit muhofazasi va ekologik ta‘lim-tarbiyaga oid ko‘p yillik o‘quv va ilmiy dastur hamda rejalar/ to‘zuvchi: Ergashev A.E; Nizomiy nomli ToshDPI.-T.: 1991. 38b.
4. Baratov Pattox. Tabiatni muhofaza qilish: O‘qituvchilar uchun fakultativ kurs yuzasidan qo‘llanma.- T.: O‘qituvchi, 1991.-256b.
5. Buyuk ipak yo‘li: geografiya, turizm va ekologiya. Halqaro konferensiya ma‘ruzalari to‘plami, S.: 1998. 198b.
6. Bahromov A. Tabiatshunoslik. Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarining 3-sinflari uchun darslik – T.: “Cho‘lpon” NMIU, 2014. - 120 b.
7. Bahromov A. Tabiatshunoslik. Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarining 4-sinflari uchun darslik – T.: “Cho‘lpon” NMIU, 2014. - 120 b.
8. Bahromov A.D., Sharipov Sh.M., Nabiyeva M.T. Tabiatshunoslik. Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarining 3-sinfi uchun darslik. Mas‘ul muharrir A.Nigmatov. Qayta ishlangan va to‘ldirilgan 5-nashri.– T.:Cho‘lpon nomidagi NMIU, 2016. -128b
9. Bahromov A. va b.q. Tabiatshunoslik. Umumiy o‘rta ta‘lim maktablarining 4-sinfi uchun darslik. 3-nashri. –T.: “Sharq”, 2017. -120 b.

ELEKTRON TA‘LIM RESURSLARI

1. <http://www.edu.uz> - O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi portali,
2. <http://www.multimedia.uz> - O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta‘limi vazirligi huzuridagi Multimedia umumta‘lim dasturlarini rivojlantirish markazi sayti,
3. <http://www.pedagog.uz> - Toshkent davlat pedagogika universiteti veb sayti,

Mundarija

Kirish	5
PIRLS xalqaro baholash tizimining maqsad va vazifalari.....	6
PIRLS Xalqaro tadqiqotining maqsad va vazifalari, o‘tkazish tartibi	8
PIRLS: o‘qish savodxonligi bo‘yicha o‘quvchilar bilimini baholash mezonlari	12
PIRLS tadqiqotlarida o‘quvchilar bilimini baholash mezonlari.....	17
Matn ustida ishlashda zamonaviy usullardan foydalanish.....	20
O‘qish darsliklaridagi matnlar uchun topshiriqlar tayyorlash va ular ustida ishlash texnologiyasi.....	26
Xulosa	33
Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati	34

TOLIPOVA TURSUNTOSH KARSHIYEVNA

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI XALQARO BAHOLASH TADQIQOTLARIGA TAYYORLASH

Terishga berildi: __.02.2021-y.

Bosishga ruxsat berildi: __ 02.2021-y.

Ofset bosma qog'oz. Qog'oz bichimi 60x84 1/16.

«Times» garnituras. Ofset bosma usuli.

1,5 bosma taboq

Adadi:25 nusxa.

Buyurtma №__

Samarqand viloyat xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish hududiy markazi bosmaxonasida chop etildi.

Samarqand shahar Xasan Obiddinov ko'chasi 7-uy